

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्र्यावर चौकशी
करावी
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधवास', पुणे २

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल हशिल माफ)
- किरकोळ अकास
एक आणा

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख ३० जून, १९३७

अंक २६

आणखी एक

प्रगतीचा मोठा टप्पा
५१ लाखांवरून ६६ लाख

वेस्टर्न इंडिया

लाईफ इन्शुरन्स कंपनी, लि, सातारा.

विमा व्यवसायात विशेष महत्त्वाच्या आणि प्रगतीच्या दृष्टीने पहिल्या प्रतीच्या अशा ज्या गोष्टी आहेत, त्या सर्वांच्या बाबतीत वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी कोणत्याही जीवित विमा कंपनीस हर जाणार नाही आणि सुप्रसिद्ध विमागणिती श्री म. स. मराठे, एम्. ए., ए. आय. ए., (लंडन) म्हणतात त्याप्रमाणे वेस्टर्न इंडिया ही

सर्व विमाकंपन्यांना आदर्श
अशी विमा संस्था आहे.

गेल्या वर्षअखेरचा प्रगतीचा आढावा.

एकूण विमा	रु. ३,२०,००,०००	हून अधिक
एकूण शिल्लक	रु. ८३,००,०००	हून अधिक
सन १९३६ मधील उत्पन्न	रु. १९,३२,८९९	
लाईफ फंड व इतर गगाजळी	रु. ७७,०५,३७९	
सन १९३६ मधील नवे काम	रु. ६६,४०,८३९	
एकूण क्लेमस दिले	रु. १७,१०,२०६	
ल्याप्सचे प्रमाण	शेंकडा ४	

त्रैवार्षिक दर हजारी बोनस
होल लाईफ रु. ७५ व एण्डोमेण्ट रु. ६०

विमा उतरण्याला किंवा एजन्सी घेण्याला
हीच कंपनी उत्कृष्ट

पुणे शाखा:—
बुधवार चौक, पुणे.

मॅनेजर.

INDUSTRIAL SOCIETY WORK SHOP

Furniture on hire on Reasonable Terms
Any kind of plain or fancy Wooden and
Iron Furniture can be made to order and
delivered in the shortest possible time
Old Furniture also can be bought or sold
on commission
SHEVAK Bros. 153 Kasba, POONA.
Near Ganpati Temple
Branch No. 1 Ferguson Road.

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.

मुलांचा खाऊ म्हणजे सर्व प्रकारचे पेपरमिंट, लेमन
इंप्स, मिल्क टॉफी, वगैरे.

भावाचे माहितीपत्रक मागवा

भारत इंडस्ट्रिअल वर्क्स, ८१३ सदाशिव, पुणे २.

दि साउंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ —

दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १
चालू ठेवी द सा द शें २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या
जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द सा द शें ३ टक्के व्याज
दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या
जातात व्याजाचे दराबद्दल धकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या
जातात.

मॅनेजिंग एजंट्स

विविध माहिती

पळसाळा पानें तीन

कोठेंही जा, बेकारीचा प्रश्न कमीअधिक उग्र स्वरूपात आढळल्याखेरीज रहाणार नाही गोत्रे हद्दीमध्ये सुशिक्षित बेकार तरुणांचा सुळसुळाट झाला आहे, परंतु धदेशिक्षण देणाऱ्या सस्था विद्यार्थ्यांची वाट पहात नसल्या आहेत खेडोपाडोसुद्धा डॉक्टरांची सख्या जरूरीपेक्षा जास्त आहे शाळातील विद्यार्थ्यांचा भरणा वाढत आहे परंतु शेतीकडे कोणाचेच लक्ष नाही। हिंदुस्तानातहि सर्वत्र हीच परिस्थिति आहे

जपानी मोटारगाड्या दाखल झाल्या

जपानी मोटारीची आयात हळुहळू वाढणार असा रम दिसतो कलकत्ता येथे कॉर्पोरेशनचे अध्यक्ष, श्री. राय चौधरी, ह्यानीं जपानहून नुकत्याच आलेल्या डॅटसन गाड्यांची शोरूम उघडली समारंभाचे वेळीं, यत्रशास्त्रात जपान्यानीं केलेल्या प्रगतीसबधीं कौतुक व्यक्त करण्यांत आलें

टॅरिफ बोर्डाचा पुण्यात मुकाम

साखरेच्या धंद्याची चौकशी करित असलेल्या हिंदी टॅरिफ बोर्डाचा मुकाम पुण्यात ता १५ ते २५ जुलै अखेर आहे

जपानची पंचवार्षिक योजना

युद्धविषयक सिद्धतेची पूर्वतयारी म्हणून जपाननें एक पंच-वार्षिक योजना आखून तीवर ७०० कोटि रुपये खर्चण्याचें ठरविलें आहे ह्या योजनेमुळे जपानची उत्पादन-शक्ति तिपटीनें वाढेल अशी अपेक्षा आहे

भिकाऱ्यांची शिरगणती

मुंबई शहरातील भिकाऱ्यांची शिरगणती करण्याचें मुंबई म्युनिसिपल कॉर्पोरेशननें ठरविलें आहे व त्याप्रीत्यर्थ ५०० रु मंजूर केले आहेत. एका दिवसामध्ये हें काम उरकण्यात येईल

तीन महिन्यात ८५ संप

१९३७ च्या जानेवारी, फेब्रुवारी व मार्च ह्या तीन महिन्यात मिळून ब्रिटिश हिंदुस्थानातील कारखान्यात एकूण ८५ संप झाले त्यात १३ लक्ष कामगारांचे २७३ लक्ष कामाचे दिवस बुडाले ४१ संप बगालचे वाटणीस, आले व मद्रास इलाख्यात १५ व मुंबई इलाख्यात १३ संप झाले

कोयनेलचा खप व पुरवठा

हिंदुस्थानांत दरसाल सुमारे १० कोटि लोकाना हिवतापाची बाधा होते व त्या सर्वांस पुरेसे कोयनेल यावयाचें म्हणजे सालीना ७ लक्ष पौंड कोयनेल हवें. सध्या कोयनेलचा वार्षिक खप २ लक्ष पौंड इतका आहे, त्यापैकी १ लक्ष १० हजार पौंडाची आयात होते व ९० हजार पौंड हिंदुस्थानात तयार होतें सिकोना झाडापासून कोयनेल काढतात. ह्या झाडाची लागवड करण्यास सोईस्कर अशा प्रदेशाची निवड करण्याचें काम हिंदुस्थानांत लवकरच हातीं घेण्यांत येईल, असें समजतें.

ढायरेक्टरांची ढायरेक्टरी

ग्रेट ब्रिटनमधील सयुक्त भांडवलाच्या कंपनीचे व्यवस्थापक मंडळातील सभासदांची यादी आज ५८ वर्षे दरसाल प्रसिद्ध करण्यात येत असते. १९३७ सालासंबंधातील यादीत ३३,००० ढायरेक्टरांची नावे आढळतात एकच मनुष्य अनेक कंपन्यांचा ढायरेक्टर असू शकतो, व त्या बाबतची माहितीहि ह्या यादीत दिलेली आहे ब्रिटिश व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांच्या अवाढव्यतेची ही साक्ष आहे.

सरकारी ट्रेझरी बिलें

गेल्या आठवड्यात सरकारी ट्रेझरी बिलास १ कोटि ६५ लक्ष रुपयांची मागणी येऊन १ कोटीची टेंडर्स स्वीकारली गेली. बिलां-वर व्याजाचा दर सरासरीनें द सा द. शे १५ आणि १० पै इतका पडला

पंजाबमधील हंडागिरी

पंजाब प्रांतमध्ये १९३५-३६ सालीं गुडानों एकूण ९४८ स्त्रिया पळवून नेल्या १९३६ च्या पहिल्या चार महिन्यांत पळवून नेलेल्या लोकांमध्ये १९० स्त्रिया होत्या.

हिंदुस्थान व सीलोन ह्यांमधील व्यापार

हिंदुस्थान सीलोन देशास दरवर्षी ४३ कोटि रुपयांचा माल पाठवितो व सीलोनमधून आयात फक्त १३ कोटि रुपयांची होते. हिंदुस्थानात सीलोन माल जास्त खपावा अशी त्या देशाची सटपट चालू आहे.

ब्रिटिश साम्राज्याची खनिज संपत्ति

ब्रिटिश साम्राज्यात समाविष्ट असलेल्या देशांमध्ये १९३५ सालीं एकूण ५३५ कोटि रुपये किंमतीची खनिज संपत्ति बाहेर काढण्यांत आली ह्यानला ग्रेट ब्रिटनचा हिस्सा ४२ टक्के, दक्षिण आफ्रिकेचा २० टक्के व कॅनडाचा १६ टक्के होता.

औषधे बनविणाऱ्या कंपनीचा नफा

“बूटस प्युअर ड्रग कंपनी” ह्या औषधे बनवून विकणाऱ्या ब्रिटिश कंपनीस सर्व मामुली खर्च व प्राप्तीवरील कर वजा जातां गेल्या सालीं सुमारे सव्वा कोटि रुपये नफा झाला.

सर फ्रेड्रिक साइक्स ग्रामसुधारणा ढाल

ग्रामसुधारणेचे कामी चांगली कामगिरी करणाऱ्या मध्य-भागातील गावाकरिता ठेवलेले सर फ्रेड्रिक साइक्स शीलड चालू वर्षी नाशिक जिल्ह्यातील अढगाव ह्या गांवास मिळाले आहे. गेल्या वर्षी, सातारा जिल्ह्यातील येळूर ह्या गावास हा मान मिळाला होता

“एस पी सी ए”

जनावरांची निर्दयपणापासून मुक्तता करण्याकरिता पुणे येथे “सोसायटी फॉर प्रिव्हेन्शन ऑफ क्रुएल्टी टु अॅनिमल्स” ही सस्था १९२६ सालीं स्थापन झाली. सदरहु सोसायटीनें एक दुय्यम चिटणीस, एक डॉक्टर, निर्दयपणा उघडकीस आणण्याकरिता आठ एजट्स व इतर सहायक पगारी नेमले आहेत. मोटारीतील एक फिरता दवाखानाहि संस्थेनें चालविला आहे १९३६-३७ सालीं निष्ठुरतेची २, १५६ उदाहरणे सोसायटीस आढळून आली १०५ जणांवर सटले भरण्यांत आले, ते सर्व शाबित झाले इस्पितळामध्ये सुमारे १,३०० जनावराना औषधपाणी देण्यांत आले फिरत्या दवाखान्यानें ६७२ जनावरास औषध दिलें सध्या व्यापारीवर्गाकडून मिळाले तसें सहाय लाभत नाही, अशी अहवालामध्ये सेक्रेटरींनीं तक्रार केली आहे.

मुंबई बदरांतून सोन्याची सामाहिक निर्गत

रु. किंमत

१३-६-३७ ते १९-६-३७	४०,९९,२४८
२०-६-३७ ते २६-६-३७	१८,६४,०९७
२१-९-३१ ते २६-६-३७	२,९८,७६,४८,४०३

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ... ३२२	६ वेस्टर्न इंडिया विमा कप-नीची प्रगति ३२७
२ दुसऱ्यां एक व औषध दुसऱ्यां ... ३२३	७ विमा पॅलिंसीवरील ह्या भारण्याचा अधिकार ३२७
३ वेजवुड कमिटीच्या शिफारसी ... ३२४	८ नागपूर पायोनियर इ. क. लि. .. ३२७
४ द्याळवाग ... ३२४	९ उच्च शिक्षण व बेकारी ३२८
५ स्फुट विचार ३२५	१० सार्वजनिक आरोग्य कसे सुधारेल ? .. ३२९
हिंदी रेल्वेजची आर्थिक स्थिति—मुंबईचा प्रातिकारभार—युद्धाची सुमसुम व आर्थिक अस्थिरता—श्री. मूळजीची मसलाशी व मराठा चेंबर—प्रपच आणि परमार्थ	११ सडकारी वृत्त ... ३२९
	१२ सर प्रफुल्लचंद्र राय ३३०
	१३ दिवाणबहादुर गोडबोले ३३०
	१४ निवडक बाजारभाव ३३१

अर्थ

बुधवार, ता ३० जून, १९३७

दुसऱ्यां एक व औषध दुसऱ्यां ?

—:०—

श्री. श्री. ऑफ ह्यांची स्पष्टीकरणे आणि सरकारची भूमिका

मुंबईच्या रोखे बाजाराच्या संस्थेचा आर्थिक उपयोग जनतेस व्हावा तसा होत नाही व त्यातील सट्टेबाजीच्या सवधाचें प्रमाण फारच मोठें —८० ते ९० टक्के असतें, असें मुंबई स्टॉक एक्सचेंज कमिटीस आढळून आलें व तिनें हे दोष सुधारण्याकरिता उपाययोजनाहि सुचविली. मुंबईच्या रोखे बाजारातील रोजचें दृश्य पहाणारास सदरहु बाजारातील दोषच सामान्यतः आढळून येतील, त्यातील व्यवहारांमुळे होणारे सामाजिक फायदे त्यास सुचणारहि नाहींत. सरकारी व निमसरकारी संस्थास कर्जे व सयुक्त मंडळ्यांस भाडवळ ह्याचा पुरवठा रोखे बाजारांमुळेच सुलभतेनें प्राप्त होतो, जनतेचें भाडवळ एकाच ध्यात अडकून पडण्याची भीति रहात नाही व एकदर सर्वच उद्योगधंद्यांस त्यामुळे चालना मिळते स्टॉक एक्सचेंजच्या व्यवहारापासून हे फायदे व्यवस्थितपणें मिळण्यावरच त्या संस्थेची उपयुक्तता व कायदेशीर अस्तित्व हीं अवलंबून आहेत. तथापि, प्रत्यक्ष रोजच्या उलाढालींमध्ये स्वऱ्या व्यवहारापेक्षा सट्टेबाजीच बोकाळली तर त्यामुळे जनतेचें नुकसान होण्याचा संभव असतो.

मुंबईच्या स्टॉक एक्सचेंजचें कागदोपत्री खरें नाव " दिनेटिव्ह शेअर अँड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशन " असें आहे. सदरहु संस्थेच्या वार्षिक सभेचे वेळीं, तिचे अध्यक्ष श्री. के. आर. पी. ऑफ, ह्यांनीं स्टॉक एक्सचेंज कमिटीच्या शिफारसींचा समाचार गेल्या आठवड्यात घेतला आणि तिच्या शिफारसींचें रोखे बाजारातील सद्यो परिस्थिति सुधारण्यास सहाय होणार नाही, असें आपलें मत स्पष्टपणें व्यक्त केलें स्वऱ्या मागणी-पुरवठ्याचे मानानें किती तरी पट व्यवहार रोखे बाजारात चालतात व त्यामुळे सट्टेबाजीस ऊत येतो असल्या सवधाचें नियंत्रण करून ते मर्यादित ठेवण्याचें काम परिणामकारक होण्यास केवळ कागदी व दिसाऊ नियंत्रणांचा व नियमांचा उपयोग होणार नाही, मनुष्य स्वभावांत एकदम बदल होणें अशक्य आहे

व मॉरिसन कमिटीच्या उपाययोजनेमुळे बलिष्ठ दलालाचें मात्र फावून सट्टेबाजी बोकाळेल, असें श्री. ऑफ ह्यांनीं सांगितलें. आज अनेक लोक गैरमाहितनिं सट्टे करतात, तर उद्या माहितगार परतु पैशाचें भरपूर पाठवळ असणारे लोक अनियंत्रित व भरमसाट वायदे करतील, ह्यापेक्षा कमिटीच्या शिफारसींपासून दुसरा कोणताहि फायदा होणार नाही. अशा सट्टेबाजीस आळा घालण्याकरितां रोख्यांचे व्यवहार नियमबद्ध केले पाहिजेत हें खरें आहे, परंतु लेखणीच्या फटकांच्यासरशी ही सुधारणा होणार नाही, असें श्री. ऑफ ह्याचें म्हणणें आहे. सब-ब्रोकर्स व आर्टिफिचल क्लॉस ह्यांचे-कडून अनामत रकमा व वार्षिक फी घेतल्यानें त्यांचा दर्जा वाढणार नाही. त्याची शैक्षणिक लायकी, अनुभव, व्यवहाराचें प्रत्यक्ष ज्ञान, इत्यादींत सुधारणा होण्यावरच त्याची सामाजिक उपयुक्तता अवलंबून राहिल, हें उघड आहे ह्या प्रश्नाचा मॉरिसन कमिटीनें विचार केलेला नाही. आज कित्येक उपटसुंभ संस्था व फर्म रोख्यांची व भागाची खरेदी-विक्री घडवून आणण्याचा धडा करितात व आपल्या भपक्यानें गिऱ्हाइकास फसवतात. त्यांच्या व्यत्र हाराचें नियंत्रण करण्याची स्टॉक एक्सचेंजला सत्ता नाही, ह्याबद्दल श्री. ऑफ ह्यांनीं आपल्या भाषणात तक्रार केली. त्यासंबंधात नुकत्याच उघडकीला आलेल्या प्रकरणावरून, अशा नियंत्रणाची आवश्यकता स्पष्ट झाली आहे

श्री. ऑफ ह्यांनीं मॉरिसन कमिटीच्या रिपोर्टावर केलेली टीका धडेवाल्याच्या दृष्टीची आहे नवीन नियम करून एका चुटकीसरशी सुटण्याजोगा हा प्रश्न नाही व जनतेनें त्याबाबत फारशी अपेक्षा करू नये, असा ध्वनि त्यांच्या भाषणांतून ऐकू येतो. रोखे बाजारातील व्यवहाराचें स्वरूप दलालांच्या शैक्षणिक व मानसिक उच्च-कनिष्ठ दर्जावर व नीतिमत्तेवर अखेर अवलंबून रहाणार, हा श्री. ऑफ ह्यांचा सिद्धांत खरा असला तरी आजच्या परिस्थितीत तो आशाजनक नाही. नवी सुधारणा होण्यापूर्वीच त्यासंबंधानें धडेवाइक दृष्टीचें स्वतःचें मत व्यक्त करून श्री. ऑफ ह्यांनीं वस्तुस्थिति उघड पुढें माढली, हें ठीक झालें आतां, मॉरिसन कमिटीच्या रिपोर्टातील कोणत्या सूचनांचा सरकार पुरस्कार करतें, इकडे लोकांचें लक्ष लागून राहणें सहाजिक आहे त्या कमिटीच्या शिफारसी व श्री. ऑफ ह्यांच्या तक्रारी यांचे संबधातु सरकारचें जनतेच्या हिताचे दृष्टीनें काय म्हणणें आहे, तें जाहीर होणें अगत्याचें होतें.

ता ३ मे, १९३७ रोजीं स्टॉक एक्सचेंजच्या अध्यक्षांनीं मॉरिसन रिपोर्टासबधीं एक पत्र सरकारकडे पाठविलें होतें, त्यास मिळालेलें उत्तर नुकतेंच प्रसिद्ध झालें आहे. कमिटीनें सरकारास देऊ केलेले जादा अधिकार श्री. ऑफ ह्यांच्या एक्सचेंजला मान्य नाहींत हें खरें, परंतु कमिटीच्या इनर शिफारसींची अमलवजावणी स्टॉक एक्सचेंज कशी करते ह्यावरून जनता आपलें काय तें मत बनवील, असें सरकारनें आपल्या उत्तरात म्हटलें आहे. काहीं-सुधारणा सरकारनें घडवून आणावयाच्या असल्या, तरी स्टॉक-एक्सचेंजच्या संस्थेनें त्याची वाट पहाण्याचें काय कारण आहे व आपल्या अधिकारांतील सुधारणा लावणीवर टाकण्यात काय फायदा आहे ? असा सरकारचा सवाल आहे किंमतीमधील तफावतीची भरपाई करण्याकरिता दलालांनीं आपल्या गिऱ्हाइकांकडून अनामत रकम अवश्यमेव घेतली पाहिजे, ही मॉरिसन कमिटीची शिफारस अव्यवहार्य असल्यास निदान पाक्षिक वळणाची योजना तरी निश्चित करण्यात यावी अशी सरकारची सूचना आहे वरील पत्रव्यवहारानें सुधारणेच्या मार्गातील अडचणींवर स्पष्ट प्रकाश पडला आहे, ह्यात शंका नाही.

वेजवुड कमिटीच्या शिफारसी

रेल्वेजकडून फायद्याची अपेक्षा करणे व्हाय

[हिंदुस्थान सरकारच्या मालकीच्या रेल्वेजसंबंधी चौकशी करून त्यांचे उत्पन्न वसे वाढेल, मोटारी व आगगाड्या ह्यांमधील स्पर्धा कमी होऊन रेल्वेजची परिस्थिति कशी सुधारेल व रेल्वेजच्या जमासर्चांची शक्य तितक्या कमी मुदतीत तोंडमिळवणी कशी करता येईल, ह्यासंबंधी सूचना करण्याकरता हिंदुस्थान सरकारने एक चौकशी कमिटी नेमली होती. सर राल्फ वेजवुड व मि. स्टेनर हे तिचे सभासद होते. ही कमिटी ता. १९ नोव्हेंबर, १९३६ रोजी मुंबईस येऊन दाखल झाली. रिपोर्टवर १ जून, १९३७ रोजी सभासदांच्या सहा झाल्या व २७ जून रोजी हा रिपोर्ट प्रसिद्ध करण्यात आला. कमिटीच्या प्रमुख शिफारशींचा सारांश येथे देण्यात आला आहे.]

(१) काही काळपर्यंत तरी हिंदी रेल्वेजचे उत्पन्न भांडवलवरील व्याज भागवून शिलक उरविण्याइतके मोठे होईल, असे वाटत नाही. हिंदुस्थान सरकारास आगगाड्यांपासून काही फायदा मिळेल, अशी अपेक्षा करण्यास जागा नाही. सर्वसाधारण बजेटावर रेल्वेजचाच बोजा पडला नाही, म्हणजे मिळविली.

(२) रेल्वेजच्या प्रत्येक सात्यांत काटकसर केळी पाहिजे. बचत करण्याचे मार्ग कमिटीने सुचविले आहेत. आगगाड्यांचा वेग वाढवून व त्याच्या वेळा सोईस्कर करून सुधारणा करता येईल. तोड्यात येणारे रेल्वेजस्ते बंद करता येणे शक्य आहे. पगारात व मजुरीत सध्यापेक्षा जास्त कपात करणे योग्य होणार नाही. काही जागा कमी केल्याने काटकसर झाली असली तरी त्यामुळे रेल्वेजच्या कार्यक्षमतेस बाध आला आहे.

(३) रेल्वेनोकराचा पैसेखाऊपणा व तोंडाळपणा कमी करण्याचा यत्न करण्यात यावा.

(४) आगगाड्यांपासून व्यापाऱ्यास करून घेतां येण्याजोगे फायदे त्याच्या नजरेस आणले पाहिजेत ह्याकरिता प्रचारकार्याची जरूरी आहे. सुरवातीस ग्रेटब्रिटनमधील अनुभवी तज्ञास आणल्यास बरे. वहातुकीचे दर वाढविणे व्यापारवृद्धीवर अवलंबून आहे. त्याबाबत प्रयत्न करण्यास आजची वेळ सोईस्कर नाही. आयात-निर्गत व्यापाराच्या वृद्धीस रेल्वेचे दर ज्यास्त पोषक असतात, ह्या तक्रारीचा विचार कमिटीने केला नाही.

(५) रेल्वे व मोटारी ह्यांच्या वहातुकीमध्ये एकसूत्रता येणे आवश्यक आहे. मध्यवर्ती सरकारने घालून दिलेल्या धोरणानुसार प्रातिक सरकारांनी आपल्या रस्त्यांवरील वहातुकीचे नियंत्रण करावे. जरूरीप्रमाणे प्रादेशिक लायसेन्स देण्याची पद्धत सुरू करावी. मोटारींवरील कराबाबत सर्व प्रांतात एकचक्यता असावी. प्रातिक सरकारांनी नवीन रस्त्यांच्या बांधणीस सुरवात करण्यापूर्वी मध्यवर्ती सरकारची आपली योजनेस अनुमति घ्यावी. रेल्वेजना रस्त्यांवरील वहातूक स्वतःकडे घेण्याची परवानगी असावी. त्यांनी आपल्या स्वतःच्या मोटारींतून माणसांची व मालाची ने-आण करून स्पर्धेस तोंड द्यावे. रस्त्यांवरील वहानाच्या स्पर्धेमुळे रेल्वेजचे दरसाल ४३ कोटींचे नुकसान होत आहे व वेळीच उपाययोजना न केल्यास ते ह्याच्या दुप्पट होण्याचा संभव आहे. रेल्वेजनी आपली लोकप्रियता वाढविण्याची सटपट करावी.

(६) काही रेल्वेजचे एकत्रीकरण करता येणे शक्य आहे. परंतु ते काळांतराने करण्यात यावे. नवीन रेल्वे-रस्ते आपल्याकडे घेण्याच्या हक्काचा सरकारने १९४५ पर्यंत उपयोग करू नये.

(७) रेल्वेजच्या घसाराफंडांत निदान ३० कोटी रुपये शिलक असणे जरूर आहे. हिशेबाच्या स्वीकारलेल्या नवीन पद्धतीमुळे आगगाड्यांस दरसाल १३ कोटींची जादा तरतूद करावी लागणार आहे. सर्वसाधारण रिझर्व्ह फंडहि मोठा करण्याची जरूरी आहे. इतके करून नंतर जादा नफा उरण्याची विशेष आशा नाही.

(८) हिंदी रेल्वेजच्या व्यवहारांत राजकीय विचारांची लुडबुड होता कामा नये. मध्यवर्ती सरकारास रेल्वेजकडून जादा नफ्याची अपेक्षा आतां नसणार, तेव्हा डिसेंबर धारण करणारास साजेल इतकेच लक्ष फेडरल रेल्वेमंडळाच्या व्यवहारात त्यांनी घालवे फेडरल अर्थोरिटीने रेल्वेबोर्डास सठक अधिकार द्यावेत. रेल्वेजना स्वतःचे भांडवल बाजारांत उभारण्याच्या व्यवस्थेची तरतूद कशी करता येईल, ह्याकडे फेडरल रेल्वे अर्थोरिटीने लक्ष द्यावे.

दयाळबाग

दयाळबाग ही राधास्वामी पंथाच्या अनुयायांची वसाहत आग्रा शहराजवळ एक मैलावर २० जानेवारी, १९१५ रोजी स्थापन करण्यात आली. तिचे क्षेत्रफळ आता ३,००० एकर आहे. वसाहतीमधील एकूण ३,१०० लोकसंख्येपैकी ७९६ विद्यार्थी आहेत. कामकऱ्यांची संख्या सुमारे २,००० इतकी आहे. साहेबजी महाराज सर आनंदस्वरूप हे ह्या वसाहतीचे सस्थापक व प्रमुख होते, ते गेल्या आठवड्यात निधन पावले

दयाळबाग येथील वसाहतीची तुलना उपभोक्त्यांच्या सहकारी संस्थेशी करता येईल. ग्राहकांचे परस्पर-सहाय व त्याची स्वतःचीच उत्पादक संघटना, असा मिलाफ दयाळबाग येथे आढळून येतो पारमार्थिक उन्नतीची वाट चालत असतां ऐहिक सुखसोयींचा उपभोग घेणे अयोग्य नाही, ह्या भूमिकेवर तेथील व्यवस्था आसलेली आहे. राधास्वामी पंथाचे सुमारे एक लक्ष लोक दयाळबागेमध्येच तयार होणारा माल विकत घेतात, हे सदरहू वसाहतीच्या भरभराटीचे एक प्रमुख कारण आहे. वसाहतीमधील कारखाने, बँक, छापखाना, इस्पितळ, घरे, ही सर्व सामुदायिक मालकीची आहेत. दयाळबागेमधील "जीवन उद्धार फंड" विशेष उल्लेखनीय आहे. एक हजारापेक्षा जास्त रुपये देऊ शकणाराकडून रकमा जमा केल्या जातात व त्यावर ५ टक्के दराने व्याज दिले जाते. दुसऱ्या पिढीसहि हे व्याज मिळते. तिसऱ्या पिढीनंतर मात्र ही वार्षिक नेमणूक बंद होते. मूळ रकम देणारास नड भासली, तर त्याचे पैसे त्यास परत मिळतात. अशा रीतीने लाखो रुपयांचा फंड जमविण्याची चालकांची कल्पना आहे. महायुद्धाचे वेळी कातड्याची बटणे सरकारास विकून दयाळबागेने पुष्कळ पैसा कमावला. येथील प्रत्येक स्त्री-पुरुषाने काम केलेच पाहिजे, असा दंडक आहे. मुलांमुलींना शाळेत जाणे तेथे सक्तीचे करण्यात आले आहे.

सर लल्लुभाई सामळदास स्मारक फंड

सर लल्लुभाई सामळदास ह्यांनी सहकारी चळवळीकारितां जेवढे कार्य केले तेवढे हिंदुस्थानांतील दुसऱ्या कोणत्याहि व्यक्तीने केले नसेल सर लल्लुभाई ता. १४ ऑक्टोबर, १९३७ रोजी निवर्तले. त्यांचे स्मारक करण्याचे मुंबई प्रातिक सहकारी इन्स्टिट्यूटने ठरविले. असून त्याकरिता एक कमिटी नेमली आहे. कमिटीच्या अध्यक्ष सी. हंसा मेहता, एम. एल. सी., ह्या आहेत व श्री. आर. एम. तळपदे हे सेक्रेटरी आहेत. स्मारक फंडास मदत करण्याची विनंति करणारे एक पत्रक कमिटीने काढले आहे. मुंबईच्या इलासाधिपतींनी फंडास २०० रुपयांची देणगी दिली आहे.

स्फुट विचार

हिंदी रेल्वेजची आर्थिक स्थिति विशेष सुधारण्याची आशा नाही

वेजवुड कमिटीच्या हिंदी रेल्वेजच्या सापत्तिक सुधारणेबाबतच्या रिपोर्टाचा त्रोटक सारांश आज दुसरीकडे दिला आहे ह्या महत्त्वाच्या विषयाचें सविस्तर विवेचन आम्हीं पुढें करू. आज इनकॅच नसूद करणें आतश्यक आहे की, कमिटीच्या मते रेल्वेजची सापत्तिक स्थिति हळुहळु सुधारत आहे तशीच ती पुढें राहील; परंतु कित्येकांची अपेक्षा आहे तिच्याप्रमाणें रेल्वेजच्या उत्पन्नातून सरकारला फायदा उरण्याची आशा करणें व्यर्थ आहे भाडवलावरचें व्याज, घसारा व निधि ह्याची तरतूद होण्याइतकेंच उत्पन्न रेल्वेजना जेमतेम मिळेल. पण निवळ उत्पन्नातून सरकारच्या तिजोरीस काहींच लभ्यांश व्हावयाचा नाही प्रातिक स्वायत्ततेची राज्यघटना यज्ञस्वी होण्यास प्रातिक सरकारास उत्पन्नावरील करांतला वाटा मिळणें आवश्यक आहे आणि हा वाटा तोडून देण्याचें सामर्थ्य हिंदुस्थान सरकारांत येण्यास त्यास रेल्वेजपासून प्राप्ती झाली पाहिजे वेजवुड कमिटीच्या रिपोर्टानें ह्या बाबतींतल्या आशेचा बुडबुडा फोडला आहे आणि नवीन राजकीय सुधारणांचा मार्ग कष्टमय केला आहे. रेल्वेजच्या हिताकरिता मोटारवहतुकीचें नियमन झालें पाहिजे असा वेजवुड कमिटीचा कटाक्ष आहे म्हणजे प्रातिक सरकाराच्या क्षेत्रातल्या एका वाढत्या घद्याच्या मार्गीत अडचणी उत्पन्न होऊन त्यांच्या उत्पन्नाची एक बाजू थोडीफार लगडी पडणार आहे रेल्वेजच्या कारभारात विविध सुधारणा होऊन त्या सोयीच्या, कार्यक्षम व उत्पन्नदायी बनणें कितीहि अगत्याचें असलें तरी त्याचे योगानें हिंदी नागरिकावरील करांचा बोजा हलका होण्याचा आणि स्वायत्त प्रातिक सरकारांची सापत्तिक स्थिति सुधारण्याचा मार्ग निघू शकत नाही हा वेजवुड कमिटीचा अभिप्राय निराशाजनक आहे ह्यात सशय नाही.

मुंबईचा प्रातिक कारभार

हिंदुस्थानातल्या सहा प्रांतात नवीन राज्यघटनेस अनुसरून रीतसर मंत्रिमंडळें अजून स्थापन झालीं नाहीत, ह्यामुळे मुंबई सारख्या प्रांतात मामुली राज्यकारभारपलीकडे अधिक काहीं करणें सरकारास अशक्य होऊन बसलें आहे उपस्थित झालेल्या वाध्यातून मार्ग निघावा ह्या हेतूने लॉर्डे लिनलिथगो ह्यांनी नुकीच सविस्तर घोषणा केली आहे, तिचा परिणाम लोकमतावर कसा होतो आणि रीतसर मंत्रिमंडळाची स्थापना होणें सुकर होतें की काय ह्याचा निकाल अजून लागावयाचाच आहे कायदेमंडळातील बहुमतवाल्या पक्षानें अधिकारग्रहणाच्या बाजूने निर्णय केल्यास सर्वच प्रश्न मिटेल आणि राज्यव्यवस्थेचा गाढा सुरळीत चालू लागेल तसें न झाल्यास हंगामी मंत्रिमंडळाच्या सहायानें गव्हर्नरास कारभार हाकावा लागेल हंगामी मंत्र्यांनी आसलेल्या कार्यक्रमाची माहिती लोकांस व्हावी आणि तो अमलात येण्यास अनुकूल परिस्थिति निर्माण व्हावी या विषयी प्रयत्न चालू आहेत. इलाख्यामधील प्रातिनिधिक सस्थांच्या प्रतिनिधींची एक परिषद लवकरच बोलावून तिला आपला कार्यक्रम समजावून देण्याचा व लोकांचा सल्ला घेण्याचा प्रधानमंडळाचा विचार

आह अशा रीतीने जनतेचा पाठिंबा मिळविण्याची मंत्रिमंडळाची सटपट आहे. बहुमतवाल्या पक्षास व्हाइसरॉयाची घोषणा अधिकार ग्रहण करण्यास सोईची वाटल्यास अर्थातच हंगामी प्रधानांस त्यांस जागा मोकळी करून द्यावी लागेल येत्या आठवड्याचे अखेर ह्या विषयावर पूर्ण प्रकाश पडेल अशी अपेक्षा आहे

युद्धाची खुमखुम आणि आर्थिक अस्थिरता

जगामध्ये शांतता प्रस्थापित होऊन व्यापार सुरळीत चालल्याचाचून प्रचलित मदीस आळा बसणार नाही व जनतेच्या दुःस्थितीचें निवारण होणार नाही असें सर्व राष्ट्रांते प्रमुख मुत्सद्दी कंठरवानें सारखे म्हणत असना शांततेस आवश्यक असलेले धोरण मात्र निश्चयानें अंगिकारणेची टाळाटाळ जर्मनी व इटली ह्या देशांनी चालविली असल्याचें स्पष्ट दिसतें स्पेनमधील अंतस्थ बदाळी हें या परिस्थितीस निमित्तकारण झालें आहे. स्पेनमध्ये हागडणाच्या दोन पक्षास बाहेरून कोणत्याहि राष्ट्रांने मदत करूं नये आणि अंतस्थ युद्ध मर्यादित झालें म्हणजे ते निकालात निघणें सोपें होईल, ह्या भावनेनें इंग्लंड फ्रान्स, जर्मनी व इटली ह्या राष्ट्रांनी स्पेनमोवती टेहाळणी व पहारा करण्याचें ठरविलें. स्पेनमधल्या सरकारास जर्मनी व इटली यांची आणि बडवाल्यास रशियाची कुमक होत आहे अशा बातम्या वारंवार पसरतात आणि त्या योगानें अविश्वास व अस्वस्थता निर्माण होते. अलीकडे युरोपमध्ये राजकीय वातावरण गरम झालें आहे आणि त्यात एलादी ठिणगी पडून युद्धाचा स्फोट होतो की काय अशी भीति उत्पन्न झाली आहे जर्मनी व इटली ह्यांची सहानुभूति उषड उषड स्पेनमधल्या बडवाल्याच्या बाजूस आहे आणि ही राष्ट्रं त्याचें यश चिंतीत आहेत सॅनिश अत करहात तीं जर उबडपणें पडलीं तर युद्धाचा वणवा युतेपभर पेटल्याचाचून रहात नाही, कारण इतर राष्ट्रांस ह्या परिस्थितीत तटस्थ रहाणें कठिण होईल मोठ्या युद्धास क्षुल्लक कारणहि पुरेसें होतें असा अनुभव असल्यानें जर्मनीनें सॅनिश सरकार व रशिया ह्यांचेविरुद्ध चालविलेल्या तक्रारीचा समाधानकारक निकाल न लागल्यास प्रकरण कोणत्या थरास जाईल हें सागतां येत नाही इटालियन व जर्मन बनावटीचीं लढाऊ हवा विमानें स्पेनमध्ये वावरत असल्याची खात्रीलायक माहिती आपणास मिळाली आहे असें मि इडन यानीं कॉमन्स सभेंत सांगितलें त्या उलट, लायपत्रिग नावाच्या जर्मन जहाजाविरुद्ध लाल नौकानीं आगळिक केली आहे तिची भरपाई ताबडतोब आपणास मिळाली पाहिजे, नाहीतर तटस्थपणा आपण झुगारून देऊ अशी धमकी जर्मनीनें दिली. सॅनिश सरकारास या बाबतीत चागली खबर दिली जावी ही जर्मन मागणी इटलीनें उचलून धरली

श्री मूळजीचा मखलाशी व मराठा चेंबर

साखरेच्या अखिल भारतीय व्यापारी सभाचे अध्यक्ष, श्री. मूळजी, ह्यांनी हिंदी साखरेच्या घंद्यासंबंधानें मत प्रदर्शित करताना, महाराष्ट्रानें गूळ तयार करून स्वस्थ बसावें आणि साखरेच्या घद्यात पडू नये, असें सांगितलें, त्याचा परामर्ष आम्हीं गेल्या अकातील अग्रलेखात घेतलाच आहे “आपल्या फार्मील मालास गिन्हाईक नाही म्हणून इतर प्रांतांनी महाराष्ट्रावर शस्त्र उपसावें, हें योग्य नाही, मुंबई इलाख्यातील उपाची लागवड व साखरेचे कारखाने हीं मुंबई सरकारनें पूर्ण विचारांततीं ठरविलेल्या निश्चित योजनेचीं फळे आहेत, आणि सरकारनें श्री मूळजी ह्यांच्या गैरसमज पसरविणाऱ्या विधानास ताबडतोब उत्तर देणें जरूर

आहे" इत्यादि मुद्दे मराठा चेंबरचे कार्याध्यक्ष, प्रो वा गो काळे, ह्यांनी आपल्या सरकारकडे पाठविलेल्या पत्रात मांडले आहेत श्री मूळजी ह्यांनी आपल्या स्वतःच्या विधानासंबंधी आतां झुलासा प्रसिद्ध केला आहे परंतु त्यानें त्याच्या पूर्वीच्या विधानांचा भ्रामकपणा कमी झालेला नाही मंहराष्ट्रातील सास्तर कारखान्याचे दिवस सपले आहेत व गुळाच्या उत्पादनाकडच आता त्यांनी लक्ष पुरवावें, असें अजूनहि त्याचें, तुणतुणें आहे मुंबई सरकारनें ह्या जिन्हाळ्याच्या प्रश्नात तातडीनें लक्ष घालून, त्या सवधातील खरी परिस्थिति ताबडतोब पुढें मांडावी व श्री मूळजींस निरुत्तर करावें, अशी मराठा चेंबर प्रमाणेच आमची सूचना आहे सरकारनें बुद्धिपुर सर आखलेल्या धोरणाविरुद्ध तक्रार करणाऱ्या स्वार्थी किंवा परप्रातीय हितसंबंधी लोकांच्या कागव्यचा शक्य तितक्या लवकर निकाल लावणें जरूर आहे

प्रपंच आणि परमार्थ

आगऱ्याशेजारील प्रसिद्ध दयाळवाग ह्या सस्थेचे गुरु, सर आनंद स्वरूप, ह्यांच्या गेल्या आठवड्यात झालेल्या निधनानें हिंदुस्थान देश एका नामाकित, स्फूर्तिमान व कर्तृत्ववान व्यक्तीच्या समाजसेवेच्या कार्यास मुकला आहे श्री साहेबजी महाराज हे साधुवृत्तीचे व पुण्यशील पुरुष असून एका धार्मिक पथाचे प्रवर्तक होते तथापि, त्यांनी प्रपंच व परमार्थ ह्यांचा मेळ उत्कृष्ट रीतीनें घालून दिला होता मनन व उपदेश ह्यासच स्वतः स मर्यादित करून न घेतां त्यांनी समाजाची ऐहिक व पारमार्थिक उन्नति घडवून आणण्याचा मार्ग प्रत्यक्ष कृतीनें आपल्या अनुयायांस व इतरांस दाखविला आहे सत किंवा साधू आणि आधुनिक शास्त्रीय व यांत्रिक सुधारणा ह्यामध्ये विरोधच असला पाहिजे ही प्रचलित कल्पना भ्रामक व खोटी असल्याचें स्वतःच्या चरित्राने त्यांनी सिद्ध केले आहे. आग्रा शहराशेजारी चार एकर जागा घेऊन तेथें त्यांनी वीस वर्षांमार्गे आपल्या अनुयायांची एक लहान वसाहत केली आज तिचें क्षेत्र पाच चौरस मैल असून साडेतीन हजार लोकांची तेथें वसती आहे ह्या नमुनेदार वसाहतीत अत्यंत हवाशीर व सोयीची अनेक घरे आहेत पण तिचा विशेष, आधुनिक पद्धतीचे विविध कारखाने, शेतीवाडी व दुग्धालये सुंदर रीतीनें चालविली जात आहेत, त्यामध्ये आहे टापाटिपीची घरे व रस्ते, सुंदर शेते व बगीचे, पाश्चात्य जातीच्या बहुदुग्धदायी गायी, आधुनिक यंत्रांच्या सहायाने दूध शुद्ध करण्याची व्यवस्था, देवालये व शाळा हीं एकत्र पाहून मन आनंदित होतें उपासना मंदिर, शिक्षण सस्था, कारखाने व गोशाळा ह्यांचे दयाळवागेत विसून यणारे साहचर्य उद्बोधक आहे साधी रहाणी, धार्मिक आचरण व प्रगतिप्रियता ह्यांचा मिलाफ तेथे झालेला पाहून प्रेक्षकास सर आनंद स्वरूप व त्याचे अनुयायी ह्यांचे कौतुक केल्यावाचून रहावत नाही. त्याच्या वसाहतीवर आतापर्यंत अर्धा कोटी रुपये खर्च झालेले आहेत आणि तेथील शेतवाडी व कारखाने यांच्या मालाची वार्षिक निर्गत सुमारे ८ लक्ष रुपयाची भरते. सर आनंद स्वरूप व त्याची दयाळवाग ह्यांचे अनुकरण इतरांनी इतरत्र करणें अगत्याचें आहे

अर्थशास्त्र

लेखक—प्रो वा गो काळे व प्रो व गो कर्वे
—पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत तीन रुपये
ह्या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धान्ताचें विवेचन केले आहे

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या
प्रतीचें सरकारमान्य
झारापकर टेलरिंग
कॉलेज

आप्पा बळवंत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

स्वल्प व्याजानें कर्ज मिळवा

स्वदेशी धंद्यांना उत्तेजन देऊन त्याची योग्य जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कर्जाचें लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु २५, किंवा प्रथम ६०८ व दरमहा ३ प्रमाणें पुढें १८ भरून १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु ५ ते १०० रोख मिळवा. तसेंच स्पेशल लोन घेऊन निकड्या गरजा भागवा या इनस्ट्रुमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणें किती फायद्याचें होईल याचाहि विचार करा प्रास्पेक्टस व एजन्सीसाठी २ आण्याची तिकिटें पाठवून लिहा अगर भेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.

हेड ऑफिसः—गिरगाव, मुंबई

ब्रॅंचः—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे न २

The Willingdon College, Sangli.

Reopened for the new academic year on the 21st of June Registration of names has commenced on the 7th June The college provides for both Arts and Science courses in the first two years, for B A degree courses, pass and honours, and for post-graduate instruction About a hundred seats are available in the College Hostels. Healthy surroundings, cheapness and efficiency are the special features of the College.

The tuition fees are Rs 60 per term, and the room rent per term per student is Rs 12 for a double and Rs 15 for a single room Boarding charges come to about Rs 12 p. m. Further information can be had on application

Arrangements are made to secure accommodation for lady students in a well conducted hostel in Sangli.

D. G. KARVE,
Principal.

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीची प्रगति

सातारा येथील वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीची सवे बाजूनी अखंड प्रगति होत असल्याचे तिच्या १९३६ सालअखेरच्या अहवालावरून दिसून येते. कंपनीची १९१३ साली स्थापना झाली व आता तिला २३ वर्षे पुरी झाली आहेत. अहवालाचे वर्षी कंपनीने ६६३ लक्ष रुपयाचे नवीन काम पुरे केले. १९३४ साली वेस्टर्न इंडियाने ४०३ लक्ष रुपयाचे विमे उतरविले होते व १९३५ साली ५१३ लाखाचे काम तिला मिळाले होते. सालोसाल कामांमध्ये झालेली ही वाढ नि संशय अभिनवनीय आहे. कंपनीस हप्त्याचे रूपाने एकूण १६ लक्ष ११ हजार, म्हणजे गेल्या वर्षीपेक्षा २३ लक्ष रुपये ज्यास्त मिळाले लाइफ फंडांत १०३ लाख रुपयाची भर पडून तो आता ७०३ लक्ष रुपये झाला आहे. कंपनीजवळील रोख्याची बाजारभावाने होणारी किंमत त्यास पडलेल्या मूळ किंमतीपेक्षा १५ लक्ष, ३७ हजार रुपयांना ज्यास्त आहे. खरेदीची किंमत ६८३ लक्ष रुपये असून त्याची आज बाजारभावाने ८३ लक्ष, ६१ हजार रुपयांनी किंमत होते. तथापि, आपल्या नेहमीच्या सावधगिरीच्या धोरणास अनुसरून कंपनीने आपल्या जिद्दगीमध्ये फक्त मूळ किंमतच दाखविलेली आहे आणि ह्या कारणाने कंपनीची मजबुती वाढली आहे. वेस्टर्न इंडियाकडे सध्या ३३ कोटी रुपयाचे विमे चालू आहेत, आणि तिचे वार्षिक उ-पन्न १९३ लक्ष रुपये आहे. अहवालाचे साली कंपनीचा १९३५ अखेरच्या त्रैवार्षिक मुदतीच्या मूल्यमापनाचा रिपोर्ट प्रसिद्ध झाला. मूल्यमापनाचे हिशेबात अॅक्चुअरीने व्याजाचा गृहीत धरलेला दर कंपनीस तिच्या भाड-वलावर व ठेवीवर वस्तुतः मिळालेल्या दरापेक्षा बराच कमी होता, तरीसुद्धा कंपनी आपला दर हजारी वार्षिक २५ रु व २० रु हा बोनसचा दर कायम राखू शकली, ह्यावरून तिच्या सापत्तिक शक्तीची व बळकटीची कल्पना येते. "मजबुतीची परमावधि झाली आहे, तेव्हा फडापैकी काही भाग नफ्याचे वाटणीकरिता घ्या" असा सल्ला अॅक्चुअरीकडून मिळण्याचे भाग्य कंपनीस लाभले, ही अत्यंत स्पृहणीय व अभिनवनीय गोष्ट होय. मुंबई येथे कोटात सर फिरोजशाहा मेथा रोडवर स्वतःच्या मालकीचे जागेमध्ये कंपनी आता आपली इमारत उभारीत आहे. मुंबई, महाराष्ट्र, कर्नाटक, मध्यप्रांत व ब्रह्मच, मध्य हिंदुस्थान, गुजरात, सयुक्त प्रांत, पंजाब व सिंध ह्या प्रदेशाकरिता कंपनीने स्थानिक सल्लागार मंडळे नेमलेली आहेत. वेस्टर्न इंडियाचा हिंदी विमा कंपनीमधील दर्जा अत्यंत उच्च असून, पहिल्या प्रतीच्या हिंदी कंपनीमध्ये तिची गणति होते. तिची पद्धतशीर प्रगति, साहसमिश्रित सावधगिरीचे धोरण, मजबुतीकडे विशेष लक्ष, काटकसरीची व्यवस्था, विमेदाराची निवड, ह्या सर्वच गोष्टी इतर अनेक कंपन्यास मार्गदर्शक होण्याजोग्या आहेत. कंपनीची रौप्यज्युबिली जवळ आली आहे, त्या निमित्ताने तिच्या प्रगतीची माहिती सर्वांस होऊन कार्याचे विस्तारास उत्कृष्ट सहाय मिळेल अशी साधार अपेक्षा आहे.

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6% addition to the monthly income of the family. Prospectus sent free on application General Manager, "The Dawn of India Life Insurance Company Limited, POONA."

विमा पॉलिसीवरील हत्ता भरण्याचा अधिकार

कंपनीस हत्ता नाकारतां येतो काय ?

मि. कर्टिस नावाच्या इंग्लंडमधील एका गृहस्थाने पॅरिस अॅशुअरन्स कं. लि. कडे आपल्या आयुष्याचा विमा उतरविला होता व दुसऱ्या एका गृहस्थाकडून त्याने कर्ज काढले होते, त्यास ही विमा पॉलिसी तारण लावून दिली होती. अशा तऱ्हेच्या व्यवहारामध्ये, विमेदार कणको आपल्या विम्यावरील हत्ते बकशीर भरीत राहिल, हे गृहीतच धरलेले असते. पॉलिसीमधील अटी-प्रमाणे, हत्ते प्रत्येक तीन महिन्यांनी भरावयाचे होते व ३० दिवसांची सवलतीची जादा मुदत देण्यात आलेली होती. १५ मार्च, १९३६ रोजी लागू झालेला हत्ता मि. कर्टिस ह्यानी त्या दिवशी तर नाहीच, पण १ एप्रिल रोजी धनको गृहस्थ तो भरावयास गेला, तोपर्यंतही भरलेला नव्हता. पॅरिस अॅशुअरन्स कंपनीच्या मॅनेजरने धनको गृहस्थाकडून हप्त्याची रकम घेण्याचे नाकारले. "मि. कर्टिस ह्याचेकडून हप्त्याचा चेक घेण्याची मी व्यवस्था करितच आहे, तेव्हा उगीच दुहेरी भरण्याचा घोटाळा नको," अशी मॅनेजरने सत्रच सांगितली. मि. कर्टिस ह्यानी ता. १७ एप्रिल रोजी, म्हणजे सवलतीची मुदत संपल्यानंतर, आपला चेक पाठविला व चेकवर २३ एप्रिल अशी तारीख लिहिली. २३ तारीख उजाडण्याचे आतच, हत्ता जमा होण्यापूर्वी, मि. कर्टिस मरण पावले. विम्याची रकम अर्थातच कंपनीने देण्याचे नाकारले, परंतु कोर्टाने कंपनीस पैसे देण्यास भाग पाडले. कंपनीच्या मॅनेजरने हत्ता घेण्याचे नाकारले व पुनः वरती हत्ता वेळेवर आला नाही म्हणून पॉलिसी रद्द केली, ही गोष्ट न्यायमूर्ति सिंगल्टन ह्यास पटली नाही.

विमा पॉलिसीवर कर्ज देणाऱ्या सावकारास सदरहू पॉलिसी बुडत असतां स्वतः हत्ते भरून वाचवता येत नसेल, तर तिच्या तारणावर रकम देण्यास कोण तयार होईल ? कोर्टाचा निकाल समजसपणास धरूनच आहे. ह्या सत्रधातील तत्राची माहिती वरील खटल्याच्या दाखल्याने मुद्दाम येथे दिली आहे.

दि नागपूर पायोनिअर इन्शुरन्स कं. लि.

३१ डिसेंबर, १९३६ अखेर संपलेल्या वर्षी नागपूर पायोनिअर विमा कंपनीने १०३ लक्ष रुपयाचे काम पुरे केले. कंपनीची सालोसाल प्रगति होत आहे. पूर्ववर्षापेक्षा १९३६ मध्ये कंपनीने ३ लाखाच्या ज्यास्त पॉलिसी दिलेल्या आहेत. सुरवातीपासून १९३६ अखेर कंपनीने १ लक्ष ९० हजार रुपयाच्या क्लेम्सची व्यवस्था केलेली आहे. कंपनीच्या विमावार्ती फंडात आता ४ लक्ष रु आहेत. अहवालाचे सालात कंपनीने ३३ हजार रुपये किंमतीच्या दोन शेजार-शेजारच्या इमारती विकत घेऊन भाड्याच्या उण्याचा चांगली व्यवस्था केली आहे. अलाहाबाद व मद्रास येथे कंपनीने कार्याची केंद्रे प्रस्थापित केली आहेत. धर्मादायाच्या योजनेनुसार प्रदानद अनाथालयास २०० रु व बर्लिनला गेलेल्या हिंदी ऑलिंपिक संवास २०० रु कंपनीने दिले. राव-बहादुर एम. जी. देशपांडे, हे कंपनीचे अध्यक्ष असून श्रीमंत एम. जी. चिटनवीस, बी. ए., हे मॅनेजिंग डायरेक्टर आहेत.

इन्कम-टॅक्स कायदा वरचेवर बदलत आहे. तरी इन्कम-टॅक्स भरण्यात कायदेशीर रीत्या बचत करण्यासाठी

बी. एल. ठोसर, पब्लिक अकॉउंट

यांचेकडेच आपले काम सांपवा

पत्ता:-१५५, रविवार पेठ, सोन्यामारुतीसमोर, पुणे
१६ ऑफिस-४९५-९७ काळवा देवी रोड, मुंबई २

उच्च शिक्षण व बेकारी

सुशिक्षितांमधील बेकारीचा प्रश्न सर्वत्र देशामध्ये कमी अधिक प्रमाणात उपासित झालेला आहे कोणत्याही तऱ्हेच्या कामास पदवीधर मिळणे आतां शक्य झाले असल्याकारणाने विश्वविद्यालयीन शिक्षणाखेरीज गत्यंतर उरलेले नाही शहरांमधील शिक्षण संस्थांची संख्याही वाढली आहे आणि लोकांची प्रवृत्ति शहरांकडे धाव घेण्याची असल्याने, कॉलेजातील शिक्षण घेणे अनेक तरुणांस शक्य झाले आहे प्रत्येक देशाच्या परिस्थितीस अनुसरून त्यामधील विद्यार्थी वर्गाचे ध्येय ठरत असते लढाऊ प्रवृत्तीच्या वर्गामध्ये सैनिकांचा पेशा लोकप्रिय होतो, तर कारकुनी पेश्याच्या लोकांमध्ये इतर व्यवसायाचा स्वीकार होणे कठीण जाते ग्रेट ब्रिटन, अमेरिका, इत्यादि औद्योगिक दृष्ट्या पुढारलेल्या राष्ट्रांमध्ये बँका व इतर ध्यातल्या कचेऱ्या ह्यामधील नोकऱ्या विद्यार्थ्यांचे नजरेत असतात, परंतु विश्वविद्यालयीन शिक्षणाखेरीज त्यांत यश मिळणार नाही, असा विद्यार्थ्यांचा समज झाला आहे. चढाओढीच्या काळामध्ये, अर्थात्च, तो सरा ठरल्यास नवल नाही, कारण पदवीधरास प्राधान्य देण्याची पद्धति पाश्चात्य देशात व्यापारी वर्गाने स्वीकारली आहे सरकारी नोकरी हेंच एक ध्येय आजवर हिंदी तरुणापुढे असे व कॉलेजच्या मार्गानेच ते गाठून उदरनिर्वाहाची तरतूद त्यास करावी लागत असे.

उद्योगधंदे व व्यवसाय ह्यांची पुरेशी वाढ आपल्या देशात झालेली नसल्याने, सुशिक्षितांस उत्पादनात्मक व्यवसायात विशेषसा वाव कधीच नव्हता उत्पादक व उपभोक्ते ह्यांस एकत्र आणणाऱ्या मध्यस्थ व्यापाऱ्यांच्या कचेऱ्यातील कामे सुशिक्षितास करता येण्याजोगी असली, तरी पदवीधराच्या अपेक्षेप्रमाणे त्यांत वेतन मिळण्याचा संभव नसतो आणि व्यापारी वर्गाचे सुशिक्षितांकडे सहानुभूतिपूर्वक दृष्टाने पहात नाही पदवीधर व्यवहारात नालायक असतात आणि त्यांचा पगार व रहाणीची कल्पना व्यापार-उद्दीमात स्वपावयाची नाही अशी त्यांची समजूत असते असे असताहि हिंदी तरुण मराठी व इंग्रजी शाळातून कॉलेजात तडक प्रवेश करतात. उच्च शिक्षणाची धनोत्पादनक्षमता दिवसानुदिवस कमी, कमी होत चालली आहे, तरी कॉलेजाची व त्यातील विद्यार्थ्यांची संख्या फुगत आहे. ह्यामुळे, एका व जून शि्षणाचा उच्च दर्जा कायम रहाणे कठीण होणार व शिक्षितांच्या पोटापाण्याचा प्रश्न ज्यास्त, ज्यास्त बिकट होत जाणार हें उघड आहे बेकार तरुणांनी आपली परिस्थिति सुधारण्याकरिता विसर त्या मार्गाचा अवलंब करणे अपरिहार्यच होते कोणत्याही आत्यंतिक मताचा पगडा त्याचे मनावर ताबडतोब बसतो व त्याचे बुद्धिप्रधानत्व बोधत बनते. जर्मनीने ही परिस्थिति टाळण्याकरिता उच्च शिक्षणास पायबंद घातला आहे आणि सर्व ज्यू लोकांस व बहुतेक स्त्रियांस कॉलेजामध्ये जाण्याची बंदी करण्यात आली आहे आपले नागरिकत्वाचे कर्तव्य दक्षतेने पार पाडण्यास व आर्थिक आणि सामाजिक स्थिति सुधारण्यास उच्च शिक्षणाचा फैलाव होणे आवश्यक असले तरी सुशिक्षितांमधील वाढती बेकारी व तिचे दुष्परिणाम ही टाळली जाणे अगत्याचे आहे शिक्षणाचे सर्व मार्ग भोकळे ठेवून सुशिक्षितांच्या वाढत्या संख्येचे दुष्परिणाम दूर करणे हें अवघड आहे उलट, उच्च शिक्षणास मर्यादा घालणे सोपे असले तरी ते घातुक आहे ह्या दोन गोष्टींचा मध्य काढून राष्ट्रीय घोषण आखणे प्रत्येक देशाच्या सरकाराचे व पुढार्यांचे कर्तव्य आहे हिंदुस्थानातील बेकारीचा प्रश्न उद्योगधंद्याच्या वाढीशी निगडित आहे, ह्या दृष्टीने हिंदी सरकारावर दुष्पट जबाबदारी पडते. बेकारीमुळे उद्भवणाऱ्या कठीण अवस्थेस तोंड देण्यापेक्षा व्यवसायाचे क्षेत्र वाढविण्याकडे त्यांनी आतापासूनच लागले पाहिजे.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City.

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी

एरोघाफ प्रिंटिंग, सडोकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व रगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

नागपूर प्रीमियर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळ्याजवळ, नागपूर सिटी

	रुपये
अधिकृत भाडवल	१,००,०००
जमा असलेले भाडवल	८२,०००
रिझर्व्ह फंड	२,७९४
इतर फंड	८९०
मुदतबंद ठेवी	१,६४,२४१
सेव्हिंज बँक ठेवी	६,४७०
मेवराकडून येणे असलेले कर्ज	२,६८,९३०
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	
गुंतविलेली एकूण रक्कम	४१,५०८

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते ठेवीची रक्कम पूर्ण सुरक्षित होअसू शकते मिळतात. आतापर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्क्याहून केव्हाही कमी दिले गेले नाही सोसायटी आपल्या मेवरांना त्यांच्या घराचे तारणावर कर्ज देते

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा-

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

तमाम वृत्त रोगांच्या नाशा करून दात अती स्वच्छ व बळकट
ठेवणारी सर्वांत उत्तम!

पोखाल

ब्लूक्रीम पावडर

पोखाल (अॅन्ड को) (रजिस्टर्ड) पूना सिटी

सार्वजनिक आरोग्य कसे सुधारेल ?

“सेंट्रल अँडव्हायसरी बोर्ड ऑफ हेल्थ”च्या सिमला येथे गेल्या आठवड्यात भरलेल्या सभेचे कामकाज सुरू होण्यापूर्वी व्हाइसरॉयानी प्रास्ताविक भाषण केले. त्यात ते म्हणाले:—

सहकार्याची आवश्यकता

“सार्वजनिक आरोग्याचे महत्त्व हिंदुस्थानांत सर्वत्र पटू लागले आहे, ही आनंदाची गोष्ट आहे. ह्या कार्यामध्ये मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकारे व स्थानिक सस्था ह्या सर्वांच्या सहकार्याची आवश्यकता आहे. औषधपाण्याच्या सोयी, साठीपासून बचाव, शाळांची वैद्यकीय तपासणी, खाणी व कारखाने ह्यांमध्ये स्वच्छता राहिल अशी व्यवस्था, बाळंतपणाची सोय, अर्भकाची शुश्रूषा, दाटीच्या बस्तीस प्रतिबंध, आरोग्यदायक घराची तजवीज, पाणीपुरवठा, रस्त्याची झाडलोट, ड्रेनेज, खाण्याचे पदार्थांच्या दुकानातील स्वच्छता, इत्यादि गोष्टींचा सार्वजनिक आरोग्याच्या प्रश्नाशी संबंध येतो. ह्याबाबत प्रगति करावयाची असल्यास त्याकरिता योग्य अशा कार्यकारी संघटनेची आवश्यकता आहे. सध्याच्या वैद्यकीय शिक्षणसंस्थांतील अभ्यासक्रमांत रोग-प्रतिबंधक इलाजास व केवळ रोगापेक्षा तो ज्या परिस्थितीत फैलावतो, त्या आजूबाजूच्या परिस्थितीच्या अभ्यासास ज्यास्त महत्त्वाचे स्थान मिळणे आवश्यक आहे. आरोग्यविषयक प्रश्नाबाबत जनतेमध्ये उत्साह निर्माण होणे जरूर आहे. मी हिंदुस्थानांत पाऊल टाकल्यापासून शेती, चागल्या जनावरांचा पुरवठा व जनतेस सकस अन्न मिळून तिची आर्थिक प्रगति होण्याची आवश्यकता, ह्याविषयी प्रयत्न करीत आहे आणि त्यासंबंधात प्रगतिही होत आहे.”

बोर्ड ऑफ हेल्थच्या सभेने मंजूर केलेले ठराव

सेंट्रल बोर्डाने मंजूर केलेल्या ठरावांत खालील गोष्टींचा प्रासुर्यान उल्लेख होता:—

(१) मध्यवर्ती सरकारने सार्वजनिक आरोग्यावर ज्यास्त खर्च करावा, (२) मलेरिया हटाविण्याचे कामात रेल्वेज, स्थानिक स्वराज्य सस्था व लष्करी खाते ह्यानी सहकार्य करावे, (३) शिक्षक व मुले ह्यास आरोग्यविषयक शिक्षण पद्धतशीरपणे देण्यांत यावे, (४) वैद्यकीय शाळा-कॉलेजांत सार्वजनिक आरोग्याचे प्रश्नावर भर देण्यात यावा, (५) प्रत्येक प्रांताकरिता एक मध्यवर्ती बोर्ड नेमण्यांत यावे, (६) प्रांतिक सरकारांनी सार्वजनिक आरोग्यसाठी स्थापानी, (७) कोयनेलच्या पुरवठ्याचे बाबतीत हिंदुस्थान स्वावलंबी व्हावा, अशी व्यवस्था करण्यांत यावी, इ.

करमाळा ता. (जि सोलापूर) सहकारी वृत्त

सहकारी सोसायट्याचे पंचकमेटीचे मॅबराना शिक्षण देण्याकरिता पंचकमेटीचे ट्रेनिंग क्लासेस करमाळे तालुक्यातील टेंभुर्णी, पोमलवाडी, जेऊर व केम येथे अनुक्रमे तारीख १०-६-३७, १२-६-३७, १३-६-३७ व १४-६-३७ रोजी मे. गणपतराव एकनाथ पाटील, युनियन प्रेसिडेंट, यांचे अध्यक्षतेसाली भरविण्यांत आले. प्रत्येक क्लासचे वेळी त्या त्या भागातील सोसायट्यांचे पंचकमेटीचे पंच, सोसायटीतील मॅबर्स, सेक्रेटरीज इन्स्टिचे प्रोपॅगंडा ऑफिसर व सहकारी चळवळीबद्दल आस्था असणारे इतर सदगृहस्थ मिळून सुमारे १००-१२५ लोक हजर होते. सव वेळी युनियनचे प्रेसिडेंट, सुपरवायझर, ता. डे. असो. चे फिल्डमन, मे डि. अॅग्री. ओव्हरसिअरसाहेब पंढरपूर, युनियन डायरेक्टर्स व डि को इन्स्टि. चे प्रोपॅगंडा ऑफिसर मि. बी. डी मिसाल यांनी सहकारी चळवळीचा पूर्वेतिहास, हल्लीची परिस्थिति, सोसायट्यांचे कामकाज व भासणाऱ्या अडचणीमधून निभावून जाण्याचे मार्ग, सहकारी सोसायट्याचे कायद्यान्वये दिल्या गेलेल्या सवलती, पंचकमेटी व तिच्यावरील जबाबदारी व तिची कर्तव्ये, शेती, परस्पर सहकार्य, दुय्यम धंदे वगैरेविषयक माहिती सांगितली.

करमाळे तालुक्यातील भोगेवाडी या गावी नवीन सोसायटी स्थापन झाली असून तिची पहिली साधारण सभा भोगेवाडी येथे युनियनचे प्रेसिडेंट मे. गणपतराव एकनाथ पाटील यांचे अध्यक्षतेसाली ता १४।६।३७ रोजी भरविण्यांत आली. सभेस सो चे मॅबर्स, युनियन प्रेसिडेंट, सुपरवायझर व डायरेक्टर्स, युनियन सेक्रेटरी, इन्स्टि. चे प्रॉ ऑफिसर व गावचे व इतर लोक मिळून सुमारे १२५ लोक हजर होते लोकांना सो. चे कामकाजाबद्दल माहिती देऊन नवीन अ (१) पो. नियम स्वीकारणे, पंचकमेटी निवडणे वगैरे कामे करण्यात आली.

चिंचोली को. के. सोसायटी (वॉड पेटा, पुणे)

वरील नुकत्याच रजिस्टर झालेल्या सोसायटीची पहिली सर्वसाधारण सभा ता. १३-६-३७ रोजी झाली, त्यावेळी पुणे जिल्हा को. इन्स्टिट्यूटचे ऑ. सेक्रेटरी श्री देवभानकर व वॉड पेटा युनियनचे सुपरवायझर हे हजर होते. “शेत हा शेतकऱ्याचा देव व सहकारी चळवळ हाच त्यांचा धर्म” असा श्री. देवभानकर ह्यानी श्रोत्यास उपदेश केला.

श्री. इंगळे ह्यांचे व्याख्यान

पुणे जि को. इन्स्टिट्यूटचे प्रॉपॅगंडा ऑफिसर, श्री. अ. कु. इंगळे, ह्यांचे विंचूर (जि. नाशिक) येथे “सोसायटीच्या सभासदांचे कर्तव्य” या विषयावर ता १८-६-३७ रोजी व्याख्यान झाले.

माधव सोमण ब्रदर्स

भरजरी शालू, लुगडी वगैरे.
मोहक सर्वे तन्हेची पातळे

पावसाळी कोट व छत्र्या

धोतरजोडी, शर्टिंग व कोटिंगचा
भरपूर स्टॉक

लक्ष्मी रोड

: : : : :

पुणे २

रसायनशास्त्रज्ञ बाबू प्रफुल्लचंद्र राय

सुप्रसिद्ध बंगाली रसायनशास्त्रीय सशोधक डॉ. प्रफुल्लचंद्र राय, हे कलकत्ता विश्वविद्यालयाच्या नोकरांतून आज ता ३० रोजी निवृत्त होत आहेत. १९१६ सालापासून ते "पलित प्रोफेसर ऑफ केमिस्ट्री" म्हणून काम करित आहेत १९२२ सालानंतर त्यांनी पगार घेतलेला नाही, ती रकम एका स्वतंत्र निर्धित टाकण्यांत येऊन त्या पैशातून शास्त्रीय अभ्यास व संशोधन ह्यांच्याकरिता सर्वांची तरतूद केलेली आहे. डॉ. राय हे नामांकित रसायनशास्त्रज्ञ व सशोधक असून त्यांची शिष्यपरंपराहि मोठी आहे डॉ. प्रफुल्लचंद्र ह्याचा जन्म १८६१ साली झाला व आजच्या उतार बयातहि त्यांचे काम अखंड चालू आहे. त्याचा पहिला शोध १८९५ मध्ये प्रसिद्ध झाला. भारतीय प्रमुख सशोधक म्हणून त्यांनी अखिल जगांत मान्यता मिळविली "भारतीय रसायन शास्त्राचा इतिहास" हा त्याचा ग्रन्थ फार प्रसिद्धी पावला आहे संशोधक, ग्रंथकार व परंपरा चालविण्यास समर्थ असा शिष्यगण निर्माण करणारा कृषी, ह्या तीनहि दृष्टींनी डॉ. राय ह्यांनी यश संपादिले आहे त्याची कामगिरी औद्योगिक क्षेत्रातहि तितक्याच महत्त्वाची झाली आहे बगालमधील औद्योगिक रसायन-विषयक उपक्रमांचे जनकत्व त्याचेकडेच आहे. स्वदेशीवर त्यांची भक्ती असून, त्याकरिता व्यावहारिक प्रयत्न करण्याची त्यांची सटपट चालू आहे. शास्त्रीय व औद्योगिक प्रगति ह्यांचे परस्पर नाते कोणत्या प्रकारचे असते, हे श्री राय ह्यांच्या उदाहरणावरून तात्काळ लक्षांत येण्याजोगे आहे महर्षी प्रफुल्लचंद्र राय ह्यास त्यांच्या सेवानिवृत्तीच्या निमित्ताने आम्ही दीर्घायुष्य चिंतितो

कै. दिवागवहादुर गोडबोले

दिवाणवहादुर का. रा. गोडबोले हे गेल्या शुक्रवारी पुणे येथे अकस्मात मरण पावले त्याचा जन्म १८४८ साली झाला. बी. ए. व बी. एससी. ह्या परीक्षा देऊन त्यांनी मुंबई सरकारच्या पी. डब्ल्यू. डी मध्ये ३० वर्षे नोकरी केली व नंतर ३४ वर्षे पेन्शन उपभोगिले पुण्यातील अनेक सार्वजनिक संस्थांस त्यांच्या अनुभवाचा व मार्गदर्शकत्वाचा फायदा मिळालेला आहे रेल्वे कंपनी व वीज कंपनी स्थापन व चालवून त्यांनी औद्योगिक क्षेत्रातहि यश मिळविले त्यांची रहाणी अगदी साधी व निर्गर्वा होती काटकसरीसबधी त्यांचा विशेष कटाक्ष असे, आणि खासगी व्यवहारांतकेच सार्वजनिक संस्थांचे व्यवहार दक्षतेने चालविले जाण्याबद्दल ते काळजी घेत दि व गोडबोले ह्यांची प्रकृति शेवटपर्यंत निकोप होती, ह्यांचे श्रेय त्यांच्या वक्तृशीरपणास व उद्योगप्रियतेसच दिले पाहिजे आपल्या दीर्घायुष्याचा सार्वजनिक सेवेकडे उपयोग करून दि व गोडबोले ह्यांनी महाराष्ट्रास उत्कृष्ट उदाहरण घालून दिले आहे जमशेदपूर येथील टाटांच्या कारखान्याच्या पूर्वतयारीचे काम, ग्वाल्हेर संस्थानातील रेल्वे रस्त्याची आखणी, अनेक वीज व रेल्वे कंपन्यांची योजना व व्यवस्था, इ-यादि गोष्टी त्यांच्या कामगिरीचे श्रेष्ठत्व प्रस्थापित करण्यास पुरेशा आहेत.

"बालसन्मित्र"

श्री. मिसाळ ह्यांच्या संपादकत्वाखाली मुलाकरिता चालविण्यात येणाऱ्या ह्या पाक्षिकास नुकतेच ४ थें वर्ष सुरू झाले. श्री. मिसाळ ह्यांनी मुलांसाठी अनेक पुस्तके लिहिली असून ह्या पाक्षिकाप्रमाणे तीहि लोकप्रिय झाली आहेत "बालसन्मित्र"चा ४ था वाढादिवस मालवण येथे ता ३०/५/३७ रोजी श्री. रा. बा. कामत ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली थाटाने पार पडला

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेलथचे तृतीय मूल्यमापन होणार

"जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच "कॉमनवेलथ"ने सर्व विमा सख्यांत अग्रस्थान मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत"

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एलएल बी
मॅनेजिंग एजंटस,

दि कॉमनवेलथ अॅशुअरन्स कंपनी, लिमिटेड
११ बुधवार पेठ, पुणे नं २.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कामिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत तरी विशेष माहिती-
करिता हेड ऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा

"अर्थ" ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयावरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
शाले आहे.

किं १ रु (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, "अर्थ" ग्रन्थमाला,
पुणे २.

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र झालेले

★ महिंद्रकर ब्रदर्स ★

यांचे येथे आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	११९-६
५% (१९३९-४४) लोन ...	१०५-३
४३% लांब मुदत (१९५५-६०) ...	११७-४
४% १९४३	१०६-१४
३३% बिनमुदत	९४-१२
३३% १९४७-५०	१०५-८
२३% १९४८-५२	९९-१४

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१०७-१४
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ..	१०७-४
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७०वर्षे मुदत)	१०७-४
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	१११-८
५% म्हैसूर (१९५५)	१२२-०

मदळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१२५-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	११३-१२
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३१-२
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५३७-८
इरिशव्ह बँक (१०० रु चा भाग ३३% डिव्हि.)	१२८-८

रेल्वेज

बॉण्ड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०३-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	९७-०
अहमदाबाद-प्रातज- (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०, बोनस ६ रु. ४ आ.)	९३०-०

बीज

बॉन्ड ट्रॅन्वे (ऑर्टि. भाग ५० रु. डिव्हि. १३%)	१५०-०
फराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि ९%)	२७७-८
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२८५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु ऑर्टि. डिव्हि. ५३%)	१३८२-८
टाटा पॉवर (१,००० रु प्रेफरन्स, डिव्हि ७३%)	१५५७-८

लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम, पुणे

पुणे शहर म्युनिसिपॅलिटीच्या जनरल बॉडीच्या ता १९ ६-३७ रोजी झालेल्या सभेमध्ये सालील ठराव मंजूर झाला आहे

“ हिडुस्थान सरकारच्या पुराणवस्तु सशोधन सात्याचे ताब्यात असलेला पुणे येथील पेशव्याचा राजवाडा (शनिवारवाडा) म्युनिसिपॅलिटीच्या ताब्यात घ्यावा अशी पुणे शहर म्युनिसिपॅलिटीची सरकारास विनंती आहे. या वाड्यात लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम संस्थेसाठी वाड्यातील एका चौथ्यावर इमारतीसाठी जागा मिळावी. दिष्टी दरवाज्याचेवर जी थोडीशी इमारत आहे, तेथे आर्केऑलॉजिकल म्युझियमची शाखा स्थापन करावी सर्व वाड्याचा उपयोग सार्वजनिक सुखसोयीसाठी वागवर्गाचा, प्राणिसंग्रह व हवा साण्याचे ठिकाण म्हणून व्हावा अशी पुणे शहर म्युनिसिपॅलिटीची मुंबई इलाहा सरकार व हिडुस्थान सरकार यांस विनंती आहे.”

Ardomix

म्हणजेच आमची सुप्रसिद्ध औषधी "आर्तवदोषारी" होय एका निष्णात स्त्री रोगचिकित्सकाच्या पाठावरून

तयार केलेले हे दिव्य औषध ५० वर्षांच्या अनुभवाने स्त्रियांच्या सर्व रोगांवर अप्रतिम गुणकारी ठरलेले आहे. धुपणी, विटाळ नसणे अथवा थोडा असणे, ओणीपोटात कळा मारणे, अकाली गर्भपात, ज्वर, कडकी, डोकें दुखणे, शौचास साफ न होणे, जीव गळबळणे, हातापायास कळा लागणे, वगैरे विटाळदोष बरे करण्याचा ह्मन्हास गुण आर्दोमिक्स (आर्तवदोषारि) मध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर्स मोठ्या प्रमाणावर प्रापरीत आहेत. इतर बाजारी औषधे याची चरोचरी करू शकत नाहीत. अनुभव घेण्यास सोपे जावे म्हणून तूत काही दिवस एका घाटलीची किंमत फक्त २ रुपये ठेविली आहे ट १२ आणि निराळा. गांवोगांव भरपूर कमिशनवर एजन्ट नेमणे आहेत पत्रव्यवहार करावा.

हिडुस्थान, ब्रह्मदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट न ६)
३६१ सदाशिव पेठ, पुणे शहर

एजन्सीज —

मुंबई—यशवंत दत्तात्रय गाडगीळ, फणसवाडी, मुंबई २.
धामणगांव—से भागवत ब्रदर्स, धामणगांव, बऱ्हाड
हरदा—चौथाजी तुळशीराम आणि सन्त, हरदा, सी. पी.
सानदेश—डॉ जी. एन महाजन, मोठे बापोदे, सानदेश.

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विम्याच्या निरनिराळ्या सर्वांस सोयीस्कर योजना.

अल्प प्रिमियम आणि भरपूर बोनस

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

त्वरा करा
जेवणाची उत्तम सोय

न्यू प्रभाकराश्रम

नांचे नोंदवा
माहिण्यांतून ४ फीरट्स

वर १२ रु.

सदाशिव पेठ, गाय आर्ळातील श्रीराममंदिराजवळ

मॅनेजर—न्यू प्रभाकराश्रम

जुन्या घरांची दुरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते.
भेटा अगर लिहा:—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार
चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे.

डॉ. जोशी म्हणजे जी. जी. ब्रदर्सची
मलमें—त्वचा रोगांवर अत्यंत लवकर गुण देतात.
इशनास १॥६. गरिबास फुकट. १८९ सदाशिव, पुणे.

शेअरची विक्री पुनः सुरू झाली

भांडवल तरतें राहून पांच टक्के नफा

२००० महाराष्ट्रीयाना उद्योगधंदा.

“महाराष्ट्रीयाना उद्योगधंदा मिळून रोजच्या चहाच्या कर्पांनील साखर
महाराष्ट्रीयानीं चालविलेल्या साखर-कारखान्याची मिळाली व भांडवलावर
विकेचें व्याज मिळालें तरी सुद्धा स्वाभिमानी महाराष्ट्रीयाना आनंदच होईल.

आम्ही सादी वापरतो त्याचें कारण स्वाभिमानच.
हा तुमचा शेअरफॉर्म व हा चेक ”

प्रेफरन्स शेअर रु. १० : : : ऑर्डिनरी शेअर रु. २५
शेअर फॉर्म व सविस्तर माहिती खालील पत्त्यावर मिळेल.

दि बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट लि.

२५७ बुधवार पेठ, पुणे २

रोडगे यांच्या

मजबूत

स्वतंत्र उद्योग

वापरा.

आपल्या पैश्याचा योग्य
मोबदला मिळवा.

कारखाना पत्ता: ३० मिठराजपेठ पुणे २

न. वि. वडनेरकर

जव्हेरी आणि सराफ,

रविवार पेठ, सराफ

वझार, पुणे २.

आमच्याकडे सोने, चांदी व
मोत्यांचा माल साऱ्यांचा मिळेल.
तसेच जुन्या जिनसा योग्य भावानें
सरेदी केल्या जातात

शुभकार्यांत भेट देण्याकरिता
सोन्याचादीच्या नमुनेदार व सुबक
वस्तु मिळतात.